

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΛΕΞΕΩΣ “ΚΑΛΑΜΑΡΙ,,

Ἡ λέξις καλαμάρι παράγεται ἐκ τοῦ κάλαμος, τοῦ σημαίνοντος τὸν γραφικὸν κάλαμον, τὴν γραφίδα· σημαίνει, δὲ κυρίως τὴν θήκην, ἐν ἣ ἐτίθεντο οἱ τοιοῦτοι γραφικοὶ κάλαμοι. Ἡ τοιαύτη θήκη ἐν τῇ Λατινικῇ καλεῖται μὲ δύο ὀνόματα, ἐν οὐσιαστικὸν καὶ ἐν ἐπίθετον, ἀμφότερα ἐλληνικά, ἀλλὰ μὲ λατινίζουσιν κατάληξιν, *theca calamaria* ἢ *graphiaria*· ἀπαντᾷ δὲ πρῶτον παρὰ Σουητωνίῳ ἐν βίῳ Κλαυδίου 35. Ἐπειδὴ ὁμῶς ἐν τῷ ἄνω ἄκρῳ τῆς τοιαύτης μακρᾶς ἐκ μετάλλου θήκης προσηρμόζετο στερεῶς κατὰ τὸ πλάγιον καὶ μικρὸν τι δοχεῖον, ἐν ᾧ ἐτίθετο μελάνιον, ἐπεκράτησεν ἐν τῇ ἐλληνικῇ χρήσει ἡ σημασία τοῦ μελανοδοχείου. Διὰ τοῦτο οἱ φέροντες κατὰ τοὺς παλαιότερους χρόνους κατὰ τὴν ζώνην πλαγίως τοιοῦτον καλαμάριον, ὡς γραμματισμένοι καὶ διὰ τοῦτο λογιώτατοι ἐπικαλούμενοι, ἐλέγοντο ὑπὸ τοῦ κοινοῦ καλαμαράδες καὶ ἡ ἐπικλήσις αὕτη παραμένει μέχρι σήμερον. Τὸ ὄνομα καλαμάριον ἀναφαίνεται πρῶτον ἐν τοῖς ἐλληνικοῖς γραπτοῖς μνημείοις παρὰ Ἰωάννῃ Λαυρεντίῳ τῷ Λυδῷ ἐν τῷ Περὶ ἀρχῶν τῆς Ῥωμαίων πολιτείας 2, 14 : «Τοιαύτη μὲν τῆς ἀρχῆς ἡ στολή· ὄχημα δὲ ὅποιον ἴσμεν καὶ θῆκαι· οὕτω δὲ τὸ λεγόμενον τῷ πλήθει καλαμάριον ἔκείνοι λέγουσιν· ὅπερ χρυσήλατον κατεσκευάζετο· ἕτερον δὲ ἐξ ἀργύρου βαθύ πρὸς ὑποδοχὴν κοινοῦ μέλανος ἐξυπηρέτηται τῷ δικαστηρίῳ». Ἠκμασε δὲ ὁ Λυδὸς κατὰ τὸ 500 μετὰ Χριστὸν ἐπὶ Ἀναστασίου καὶ Ἰουστινιανοῦ τῶν αὐτοκρατόρων. Βεβαίως τὸ καλαμάριον ἦτο πολὺν χρόνον πρὸ αὐτοῦ εἰς τὴν γλῶσσαν εἰσηγμένον. Παρ' ἡμῶν μᾶλλον ἢ ἐκ τῆς Λατινικῆς ἔλαβον τὸ ὄνομα *calamajo* οἱ Ἰταλοὶ δηλοῦντες δι' αὐτοῦ τὸν γραφικὸν κάλαμον. Ἐνεκα τῆς ὁμοιότητος πρὸς τε τὸ μῆκος καὶ τὸ σχῆμα τοῦ σκεύους τούτου καὶ πρὸ πάντων διὰ τὸ μέλαν, ὅπερ κατεσκευάζετο ἀνέκαθεν ἐκ τοῦ θολοῦ τῶν μαλακίων, ἐπωνομάσθησαν κατὰ μεταφοράν καλαμάρια τὰ μαλάκια ἢ τευθῖς καὶ ὁ τευθός, ὅστις κοινῶς ἐπωνομάζεται καὶ θράψαλος ἢ μεγάλον καλαμάριον. Ὁ Σχολιαστὴς τοῦ Ὀππιανοῦ ἐν Ἀλιευτικῶν 3, στίχ. 166, ἐρμηνεύων τὰς τευθίδας λέγει : «Τευθίδες δ' εἰσὶ τὰ κοινῶς λεγόμενα καλαμάρια»· πρὸς αὐτόθι καὶ στίχ. 178. Ἐκ τῆς δευτέρας ταύτης σημασίας παρέλαβον πάλιν οἱ Γάλλοι τὸ ὄνομα, ἴσως ἐκ τῶν Μασσαλιωτῶν Ἑλλήνων, καλοῦντες τὴν τευθίδα *calmar*.